

אוניברסיטת בר אילן

פייסבוק כביטוי ל'אני אפשרי'

מיכל טורנר

מנחה: פרופ' דבורה קורט

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך

בבית הספר לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן

התשע"ו

רמת גן

תקציר

פרופיל פייסבוק המותאם לנורמות החברתיות המקובלות בישראל עשוי לחזק את האני האפשרי הרצוי (אני אפשרי מושך, מצליח, נערץ, אהוב וכו'). מחקר זה בדק: כיצד האני האפשרי בא לידי ביטוי בפייסבוק. בכדי לבחון ביטוי 'אני אפשרי' בפייסבוק נערך מחקר איכותני אשר כלל: ניתוח תוכן פרופילי הפייסבוק וראיונות עומק נרטיביים וחצי מובניים ל- 13 נשים בגילאי 26-33, אשר ברשותן חשבון פייסבוק פעיל. חיפוש המשתתפות נעשה דרך הפייסבוק: פורסמה מודעה בקבוצות פייסבוק בהן חברה החוקרת, וכן, דרך מעגלי החברים של החוקרת בפייסבוק (ראה פרק: משתתפי המחקר). מסקנה משמעותית שעלתה ממחקר זה היא כי נוצרה התנהגות מעגלית (תרשים 4): השאיפה לקבלה חברתית ובהתאמה יצירת אני אפשרי רצוי המתבטא בפייסבוק מתבססת על משוב מחברי הפייסבוק לפעילות אהודה או לא אהודה. בהתאם לפידבק החברתי, התנהגות הפייסבוק הרצויה גוברת וההתנהגות הדחויה דועכת. בהשפעת הצעדים הללו נוצר פרופיל פייסבוק אסטרטגי ומחושב. פרופיל אסטרטגי מאופיין בסלקטיביות ללא החצנת פגמים המותאם לנורמות החברתיות בישראל. תדירות הפירסום וברירת המידע המתפרסם בפרופיל הפייסבוק נבחרו בקפידה על ידי המשתמשות (תרשים 3). ואלו מחזקים את האני האפשרי הרצוי חברתית (האני האפשרי הפופולרי, האהוב, המוצלח וכו'). עוד נמצא כי יש בפייסבוק מקום גם לאני האפשרי הדחוי שאותו לא אחפוץ להחצין בפרופיל האישי בפייסבוק (אני אפשרי בודד, מדוכא, מובטל, לא יוצלח, נכשל, לא רצוי וכו') אולם בקבוצות הפייסבוק המאגדות קהילות, יכול האני האפשרי הלא רצוי על ידי הכלל לבוא לידי ביטוי. המשתתפות שיתפו כי בקבוצות הן מרגישות נוח לשתף בקושי ולהנות מגורם תרפויטי שנקרא אוניברסליות, הידיעה כי יש שותפים לקושי בקבוצה מהווה מזור ורוגע. תופעות נוספות שעלו במחקר הן: תופעת הלחץ החברתי להחזיק בפרופיל פייסבוק ולהגיב בהדדיות בכדי להשיג אני אפשרי רצוי. תופעת ההשוואה החברתית הקיימת בפייסבוק, במחקר עלתה הנטייה להשוות בין טיב החיים ומידת האושר של המראוינת ובין טיב החיים ומידת האושר המוצגת בפרופיל הפייסבוק של חבריה. לסיכום, האינטרס לתיחזוק פרופיל פייסבוק נובע ככל הנראה משום שהפייסבוק משפיע על מצב הרוח ועל האני האפשרי הרצוי. פייסבוק הוא גם כלי להבעת דעת ההמונים, ומכאן כוחו הרב. על כן, מומלץ לצבור חקר ומידע על השפעות הפייסבוק וללמד ילדים ונוער אודות כלי רב השפעה זה, על יתרונותיו וחסרונותיו. מחקר זה מהווה נדבך מהבנה מעמיקה הנדרשת אודות פייסבוק בפרט, רשתות חברתיות וסביבה וירטואלית ככלל.